

Pieaugušo iespējas formālajā izglītībā: mūžizglītība praksē

Iepriekšējos desmit gados mūžizglītībai Eiropas izglītības sadarbības dienaskārtībā ir piešķirta centrāla loma. Pārliecināti par pieaugušo izglītības nozīmi un tās būtisko ieguldījumu sabiedrības konkurētspējā, nodarbinātībā un sociālajā iekļaušanā, ES izglītības ministri vienojās, ka laikā līdz 2020. gadam jāpanāk vismaz 15% pieaugušo līdzdalība kādā no izglītības un apmācības veidiem.

Eurydice ziņojums *Pieaugušo iespējas formālajā izglītībā: politika un prakse Eiropā (Adults in Formal Education: Policies and Practices in Europe)* apraksta situāciju, kas izriet no Rīcības plāna pieaugušo izglītībai „Mūžu dzīvo – mūžu mācies” (*It is always a good time to learn*) (Eiropas Komisija, 2007) izpildes. Ziņojums pievērš uzmanību, piemēram, Rīcības plāna mērķim nodrošināt pieaugušos ar iespējām ‘pakāpties soli augstāk’ un pilnveidot savu izglītību. Ziņojumā apskatītas nepietiekoši kvalificētu pieaugušo iespējas iegūt formālu izglītību, un tas sniedz pārskatu arī par valstu rīcībpolitiku, kas veicina pieaugušo atgriešanos formālās izglītības sistēmā un augstākās izglītības apgūvē.

Kas ir Eurydice

Eurydice tīkls sniedz informāciju un veido analītiskus apskatus par Eiropas izglītības sistēmām un politiku. Tīklā darbojas 37 nacionālās nodaļas 33 valstīs, kuras piedalās ES Mūžizglītības programmā (ES dalībvalstis, EBTA valstis, Horvātija un Turcija). Tīkla darbību koordinē un vada ES Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra Briselē, kas veic tīkla veidoto apskatu izstrādi un nodrošina dažādu informācijas resursu pieejamību internetā.

Visas Eurydice publikācijas ir pieejamas bez maksas
<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/>

E-pasts: EACEA-Eurydice@ec.europa.eu

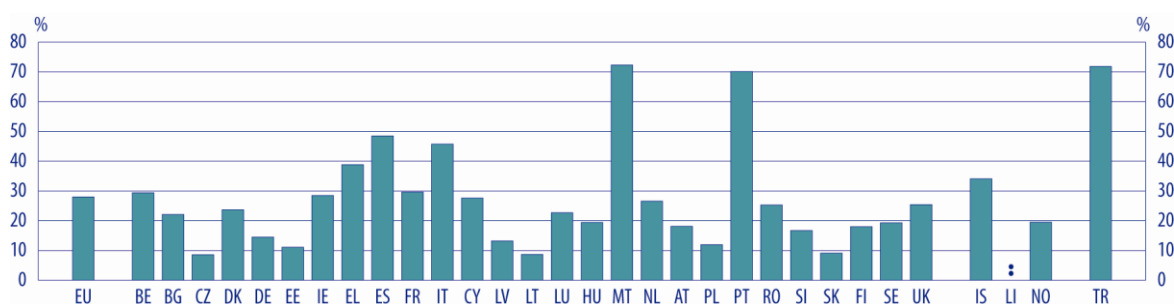

Veicinot pieaugušo iedzīvotāju virzību pa izglītības pakāpēm, Eiropas valstis sastopas ar ļoti atšķirīgiem izaicinājumiem

2009. gadā Eiropas Savienībā bija apmēram 76 miljoni pieaugušo, kuru izglītība bija zemāka par pabeigtu vidējo izglītību, kas tiek uzskatīta par minimālo nepieciešamo nosacījumu ne tikai veiksmīgam startam darba tirgū, bet arī ilgstošai nodarbinātībai. Šajā grupā iekļāvās arī apmēram 23 miljoni pieaugušo, kuri nav turpinājuši savu

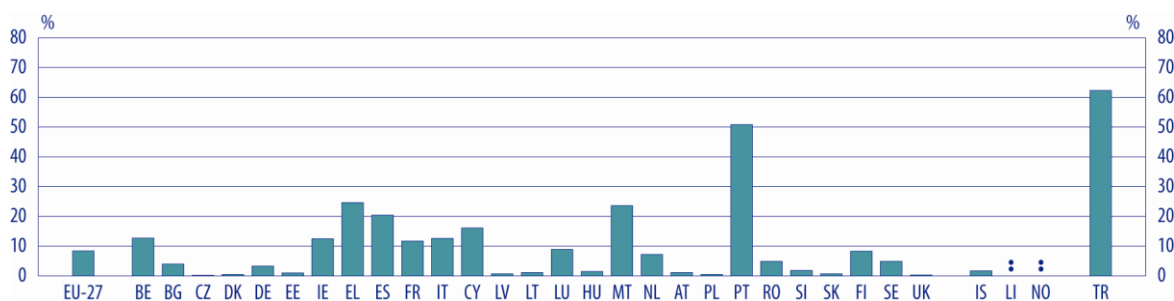
formālo izglītību pēc sākumskolas pabeigšanas. Ja dažās valstīs pieaugušo skaits ar nepabeigtu vidējās izglītības pirmo vai otro posmu (ISCED 2 vai 3) ir neliels, tad citās valstīs pieaugušo proporcija ar zemu formālās izglītības līmeni ir ievērojama. Tādēļ Eiropas valstīm izaicinājumi attiecībā uz 'otrās iespējas' programmām ir ļoti atšķirīgi.

1. attēls: Pieaugušie Eiropā ar izglītību, kas zemāka par vidējo izglītību (ISCED 3), 2009. gads

Avots: Eurostat, ES Sabiedrības darbaspēka apsekojums – 25-64 gadus veci iedzīvotāji.

2. attēls: Pieaugušie iedzīvotāji Eiropā ar izglītību, kas zemāka par vidējās izglītības pirmo posmu jeb pamatizglītību (ISCED 2), 2009. g.

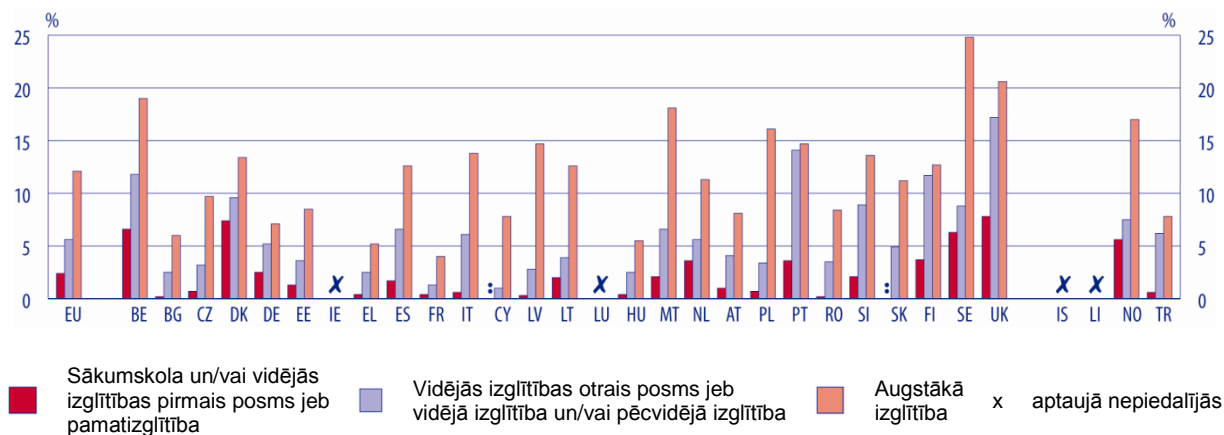
Avots: Eurostat, ES Sabiedrības darbaspēka apsekojums – 25-64 gadus veci iedzīvotāji.

Sagaidāms, ka mazāk kvalificēti pieaugušie mazāk piedalīsies formālajā mūžizglītībā

Pieaugušo, kuriem trūkst formālās sagatavotības, iespējas iekļauties formālajā izglītībā ir mazākas, nekā tiem pieaugušajiem, kas pabeiguši vismaz vidusskolu. Daļēji to var skaidrot ar strukturāliem šķēršļiem formālās izglītības sistēmās. Daudzās Eiropas valstīs pieaugušajiem ar nepabeigtu pamatizglītību jeb vidējās izglītības pirmo posmu ir ļoti ierobežotas iespējas virzīties

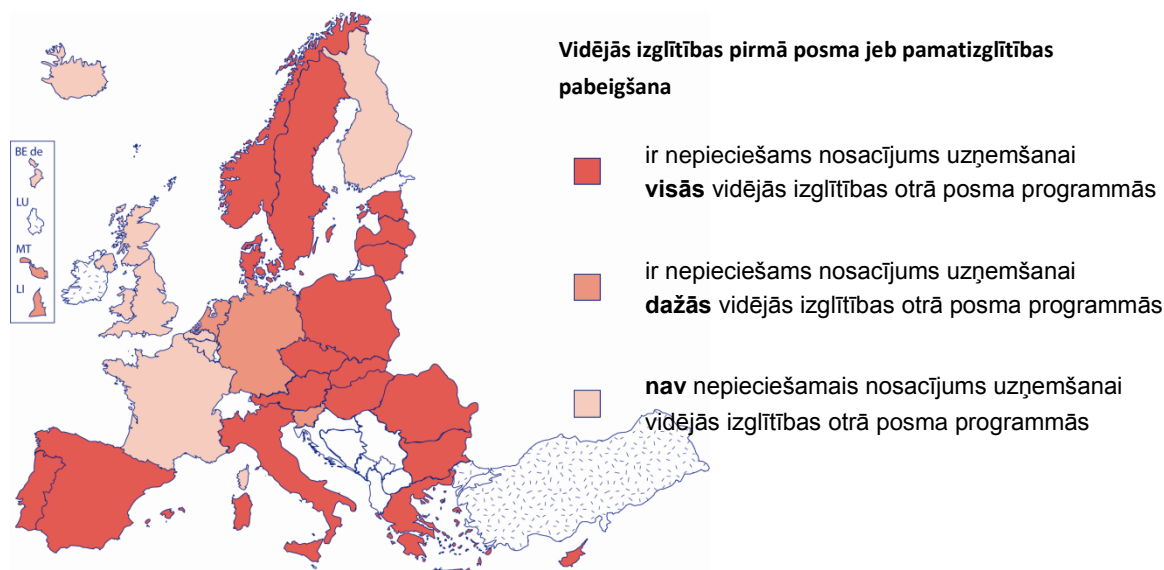
cauri formālās izglītības sistēmai uz augstākām izglītības pakāpēm. Risinot šo problēmu, dažās valstīs normatīvais regulējums paredz, ka pašvaldībām ir jānodrošina pieaugušajiem pieeja pamatizglītības otrajam jeb vidējās izglītības pirmajam posmam, izveidojot pietiekamas un atbilstošas mācību programmas vai arī nosakot elastīgus uzņemšanas noteikumus mācībām vidējās izglītības otrajā posmā.

3. attēls: Pieaugušo, kas piedalās formālajā izglītībā un apmācībā, augstākā iepriekš iegūtās izglītības pakāpe, 2007. g.

Avots: Eurostat, Sabiedrības darbaspēka apsekojums, līdzdalība 12 mēnešus pirms aptaujas.

4. attēls: Vidējās izglītības pirmā posma jeb pamatzglītības (ISCED 2) pabeigšana pieaugušajiem kā nosacījums mācību turpināšanai vidējās izglītības otrajā posmā (ISCED 3), 2009./10. māc. g.

Avots: Eurydice.

Elastīga pieeja izglītības programmu nodrošinājumam palielina pieaugušo iespējas iegūt formālu izglītību

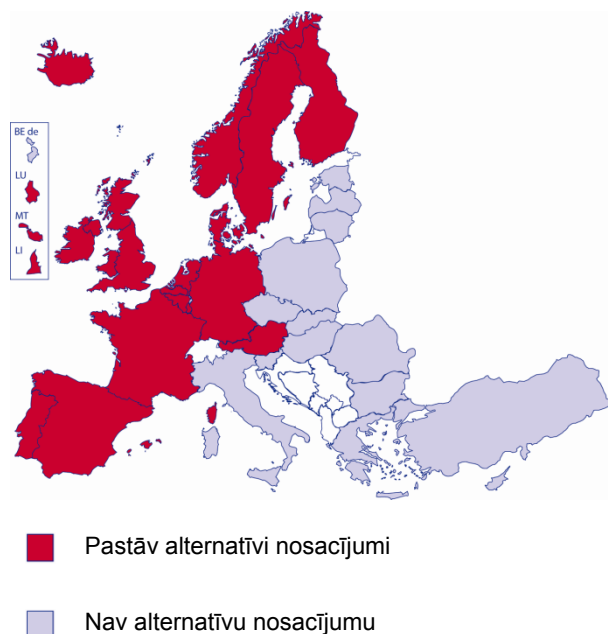
Dažās valstīs formālās izglītības programmas tiek nodrošinātas moduļu vai tematiski dalītu kursu veidā, ļaujot studējošajiem iet individuālu mācīšanās ceļu un progresējoši uzkrāt dažādus apgūstamās izglītības elementus. Turklāt, atsevišķās Eiropas valstīs studējošie pieaugušie var kārtot eksāmenus formālās izglītības dokumentu vai kvalifikācijas ieguvei bez iepriekšējas līdzdalības izglītības programmās. Tas ļauj pieaugušajiem, kuri atgriežas formālās

izglītības sistēmā, sagatavoties eksāmeniem patstāvīgi un sev izdevīgā režīmā un/vai oficiāli atzīt savus mācīšanās rezultātus, kas sasniegti ārpus formālās izglītības. Profesionālās kvalifikācijas gadījumā tradicionālos izglītības iestādē kārtojamās eksāmenus dažkārt aizstāj citas novērtēšanas metodes, piemēram, „prasmju un zināšanu portfeļa” vērtēšana, vērošana, demonstrējumi u.tml. Visbeidzot, atsevišķās valstīs veic nozīmīgus ieguldījumus tālmācībā un atvērtajās studijās.

Augstākās izglītības sistēmās ir ievērojamas atšķirības uzņemšanas nosacījumos pieaugušajiem, kuri atgriežas formālajā izglītībā

Skaidri izglītības politikas mērķi attiecībā uz studējošu pieaugušo līdzdalību augstākajā izglītībā līdz šim ir definēti tikai dažās Eiropas valstīs. Tomēr daudzas valstis īsteno dažādus pasākumus, kas labi atbilst augstākajā izglītībā mazāk pārstāvētu reflektantu un studentu, ieskaitot pieaugušo, kuri atgriežas formālajā izglītībā, vajadzībām. Dažās valstīs, piemēram, par uzņemšanas nosacījumu var kalpot iepriekšējas neformālās un ikdienējās mācīšanās atzišana vai speciālas sagatavošanas programmas, nevis tradicionālais izglītības dokuments, kas apliecina vidējās izglītības pabeigšanu. Studējošiem pieaugušajiem var arī tikt nodrošināta iespēja iepriekšējo neformālo un ikdienējo mācīšanos, ieskaitot darbā īstenoto mācīšanos, atzīt kā posmu viņu formālās augstākās izglītības apgūvē. Visbeidzot, dažu valstu izglītības politika un pasākumi atbalsta studentus, kuriem tradicionālās pilnlaika augstākās izglītības studijas nav piemērotas, kā tas bieži vien ir pieaugušajiem, kuri atgriežas formālajā izglītībā.

5. attēls: Alternatīvi uzņemšanas nosacījumi augstākajā izglītībā mazāk pārstāvētiem reflektantiem, 2009./10. akad. g.

Avots: Eurydice.

Finansiāls atbalsts pieaugušo līdzdalībai formālajā izglītībā

Caurmērā Eiropā tiešs vai netiešs finansiāls atbalsts pieaugušajiem, kuri mācās, galvenokārt tiek sniegts bezdarbniekiem un bezdarba riskam pakļautajiem. Taču grūti izvērtējama ir atbalsta pakāpe, kādu pārvaldes iestādes Eiropā nodrošina, lai nepietiekoši kvalificētiem pieaugušajiem būtu pietiekama pieeja atbilstoši izglītībai

. Augstākajā izglītībā dažas valstis tradicionālās pilnlaika programmas un elastīgās studiju programmas finansē ar vienlīdzīgiem nosacījumiem, bet citās valstīs katram studiju veidam tiek piemērota atšķirīga finansēšanas metode. Tas nozīmē, ka elastīgu studiju izvēle bieži vien prasa daudz nozīmīgākus privātos ieguldījumus nekā tradicionālās pilnlaika programmas.

* * *

Ziņojuma pilns teksts

Pieaugušo formālā izglītība: politika un prakse Eiropā
(Adults in Formal Education: Policies and Practices in Europe)

ir lasāms angļu, franču un vācu valodās Eurydice mājaslapā:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/thematic_studies_en.php

Ziņojuma drukātas kopijas pieejamas Eurydice tīkla Latvijas nodaļā

Valsts izglītības attīstības aģentūra, Valņu 1, Rīga LV-1050

Tālrunis: 67814738, e-pasts: eurydice@viaa.gov.lv